

9. SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

DERS NOTLARI

I. ÜNİTE: GİRİŞ

EDEBİYAT NEDİR?

Edebiyat

⇒ Duygu, düşünce, olay ve anlatımların insanlarda estetik duygular hissettirecek bir biçimde, dil ile ifade aracılığıyla, sözlü ve yazılı anlatımını amaç edinen sanat türüdür.

⇒ Duygu, düşünce ve hayallerin söz ve yazı ile estetik biçimde ifade edilmesine “**edebiyat**” denir.

⇒ Bu sanatın ilkelerini, kurallarını, ürünleri inceleyen bilim dalı da “**edebiyat tarihi**” adını alır.

- Yaşamı güzelleştiren, insanı hayata bağlayan, öz duygularla zenginleştiren edebiyattır. Suut Kemal Yetkin
- Edebiyat gençliği yetiştirir, yaşlılara zevk verir ikbalde süs, felakette teselli ve sığınak olur. M.T. Cicero
- Edebiyat, her şeyden önce değişmekte olan dilin, en yüksek anlatım yeteneğidir. Ezra Pound

⇒ Dille anlatılabilen her türlü duygu, düşünce, hayal, olay, kısacası her şey “**edebiyatın konusu**” olabilir. Şiir, öykü, roman, deneme, tiyatro gibi edebî türlerle hemen her konu anlatılabilir. Edebiyatın konusunu oluşturur.

⇒ Dil ürünlerinde kullanılan üslup, tür (hikâye, roman, deneme, fıkra, makale vb.) “**edebiyatın içeriğini**” oluşturur. Edebiyata konu olan şeyler, bir bakıma edebiyatın ham maddesidir. Sanatçı, eserinde, bu ham maddeyi kendi anlayışı ve tarzı doğrultusunda zenginleştirir. Ele aldığı konuyu işlerken şiir, öykü, roman, tiyatro, deneme, söyleşi, makale, anı, fıkra türlerinden birini kullanır. Sanatçı bu türler içinde, kendine özgü bir dil ve anlatımla konularını işler. İşte dilin yanı sıra edebî yapıta konu olabilecek her türlü olay, duygu, düşünce ve hayal edebiyatın içeriğini oluşturur.

⇒ Dil ürünlerinin tüm özelliklerinin tarihi akış içinde bilimsel olarak incelenmesi de “**edebiyatın yöntemini**” oluşturur.

Edebi Eser; Tanımı ve Özellikleri:

⇒ İnsanın duygu ve düşüncelerini; özlem ve dileklerini estetik ölçüler içinde anlatan ve okuyucuda güzellik duygusu yaratan dil ürünlerine “**edebî eser**” denir.

Edebi Eser Özellikleri

- İnsanların duygu, düşünce ve hayal dünyasını geliştirir, zenginleştirir.

- Edebi eserlerin amacı bilgi vermek değildir.
- Edebi eserlerde sanatsal bir dil kullanılır. Mecazlar ve yan anlamlar vardır.
- Edebi metinlerde kelime ve cümleleri değiştirmek mümkün değildir.
- Edebi metinler kurmaca(tasarlanmış) metinlerdir.
- Çevremizde ve kendimizde göremediğimiz güzellikleri fark etmemizi sağlar.
- Kişinin hissettiği ancak tanımlayamadığı duyguları ortaya çıkarır.
- Bir edebî eseri okuyan kişi empati kurmasını öğrenir.
- Edebî eserler yazıldıkları çağın dil, kültür ve sanat anlayışını yansıtır.

Edebiyatın Bilimle ve Güzel Sanatlarla İlişkisi

Dilencinin boynunda asılı bir tabela vardır.

Şair, dilenciye günlük kazancının ne kadar olduğunu sorar. Dilenci **“Sekiz dolar”** der. Bunun üzerine şair, dilencinin boynuna asılı tabelayı ters çevirerek bir cümle yazar.

“Senin kazancını arttıracak bir şeyler karaladım.

Bir hafta sonra yanına geldiğimde bana sonucu söylersin.” diye konuşur.

Bir hafta sonra dilencinin yanına uğrayıp kendini tanıttınca, dilenci ona, teşekkür eder. Kazancının ikiye katlandığını söyler.

Şair, **“Tabelada ‘Doğuştan körüm, yardım edin’ cümlesi vardı. Bense ‘Bahar gelecek, ama ben yine göremeyeceğim’ diye yazdım”** açıklamasını getirir.

Önemli olan, anlatılmak istenen şeyi en iyi şekilde anlatmak olduğuna göre, her şeyin daha iyi anlatılabileceği bir yol vardır. Yeter ki onu bulmaya uygulamaya ve ufkumuzu bu doğrultuda genişletmeye uğraşalım.

a. Sanat ve Güzel Sanatlar

SANAT, insanı güzele ve yaratıcılığa ulaştıran bir uğraştır. Edebiyat da bu sanat ve estetik duygularından ortaya çıkmıştır.

Bir duygu, düşüncenin anlatımında kullanılan yöntemler sonucunda insanda estetik duygular uyandıran yaratıcılığa **“sanat”** adı verilir. Yaratıcılık sonucunda ortaya çıkan esere de **“sanat eseri”** denir.

Güzel Sanatların Özellikleri

- Estetik duygular barındırır.
- Özgün, evrensel ve yaratıcı nitelik taşır.
- Gerçeği değiştirerek yansıtır.

b. Güzel Sanatların Sınıflandırılması

Edebiyat güzel sanatlar gibi bir dalın yanında beraber oluşan, sanat kuralları ve sanatın ürünüyle doğan bir bilim dalı olarak değerlendirilebilir. Güzel sanatlar, kullanılan malzemeden hareketle belirli başlıklara ayrılır.

Görsel (Plastik) Sanatlar

- ⇒ Göze hitap eder.
- ⇒ Maddeye biçim verirler.
- ⇒ Anı ele alır ve aktarırlar.

İşitsel (Fonetik) Sanatlar

- ⇒ Kulağa hitap eder.
- ⇒ Sesi ve sözü biçimlendirir.
- ⇒ Zamanın farklı anlarını ele alırlar.

Dramatik (Ritmik) Sanat

- ⇒ Hareketin biçimlenmesidir.
- ⇒ Hareket ön plandadır.
- ⇒ Bir insanı, olayı ya da durumu ele alır.

EDEBİYATIN DİĞER BİLİMLERLE İLİŞKİSİ

Edebiyatın gelişimini ortaya çıkarırken ve bu ürünleri yorumlarken çeşitli farklı bilim dallarıyla ilişki kurulur.

- ⇒ Bilim de edebiyat da insan etkinliğinin bir sonucudur.
- ⇒ Bilim, doğru nesnel bilgiye ulaşmayı amaçlarken, edebiyat daha öznel ve değişkendir.
- ⇒ Edebiyat eserinin ortaya çıkış sürecinde sosyoloji, psikoloji, tarih, coğrafya,... gibi bir çok bilimden etkilendiği görülür.
- ⇒ Bilimde kendi doğrularını ortaya çıkarırken edebiyattan etkilenmektedir.

a. Edebiyat-Tarih İlişkisi

- Her edebiyat metni, kendi içinde oluştuğu tarihin izlerini taşır.
- Edebî metinlerin genelinde bu tarihî dönemlerin dokularını görmek mümkün.
- Edebî metinleri, tarihî olaylar etkiler ve bizler de bu eserleri doğru bir şekilde yorumlamak için o dönemdeki tarihî olayları iyi bilmemiz gerekir.
- Bazı edebî konular, oluştuğu dönemin kalıtsal izlerini taşıırken, bazıları ise konu içeriğini tamamen tarihî olaylardaki gerçeklerden almaktadır.
- Bu tür edebiyat konuları, tarihe de ışık tutabilir ve tarih konularına kaynaklık eder.
- Edebi metinler ve yazarları tarihi dönemleri, birlikte inceleyerek, tarih bilimi metodundan yararlanmaktadır.

b. Edebiyat-Coğrafya İlişkisi

- Her edebî eser, özellikle olay ve durum konularının önemli bir parçası olarak yer alır.
- Olaylar; belli bir mekânda ortaya çıkararak, yaşanan mekânın izlerini taşır.
- Bu durum bizlere, coğrafyanın edebiyat üzerindeki etkisini gösterir.
- Bazı edebî eserlerde yazılış tarzı, belli bir coğrafi yeri tanıtmaktır.
- Seyahat yazıları, egzotik roman türleri bu iki türdeki eserdir; bunlar her iki bilim türündeki eserdir.

c. Edebiyatın-Sosyoloji ile İlişkisi

- Edebiyatın konusu insandır. İnsan toplumsal olarak yaşayan bir canlıdır.
- Edebî eserler, insanı ve insanın diğer insanlarla olan ilişkilerini anlatır.
- Sosyoloji bilimi ise toplum bir bilimdir.
- Bu yönüyle bu iki biliminin ortak alanı insandır.
- Bazı edebî eserler, sosyoloji dalına kaynaklık eder.
- Sosyoloji de edebî eserler için insan ilişkisi açısından çok malzeme vardır.
- Ancak, bu edebî eserler oluşturulurken gerçekteki durumun varlığı unutulmamalıdır.
- Bazı edebiyat akımları, edebî dönemlerin temsilcileri, topluma birçok yönden sosyal bir fayda sağlamayı amaçlamıştır.
- Böylece edebiyat konuları toplumu etkileyerek, sosyoloji biliminin inceleme alanına girmeyi başarmıştır.

d. Edebiyat-Psikoloji İlişkisi

- Her sanatçı eserini oluştururken az da olsa kendi psikolojik kimliğini eserine yansıtır.
- Eserlerde ele alınan insandır. İnsanların bunalımları, yalnızlığı, mutluluğu,... psikolojik öğelerden hareketle aktarılır.
- Edebiyat, insanı anlatırken psikolojiden, psikoloji ise insanı anlatırken edebiyattan yararlanır.

e. Edebiyat-Felsefe İlişkisi

- Edebiyat eserlerinde gördüğümüz akımların birçoğunun temeli felsefe kaynaklıdır. (Romantizm, realizm,..)
- Felsefe sorgulayan bir düşünce sistemine dayandığına göre, edebiyatın kaynağı da düşünmek ve yaratıcılık olduğundan dolayı aralarında sıkı bir bağlantı vardır.

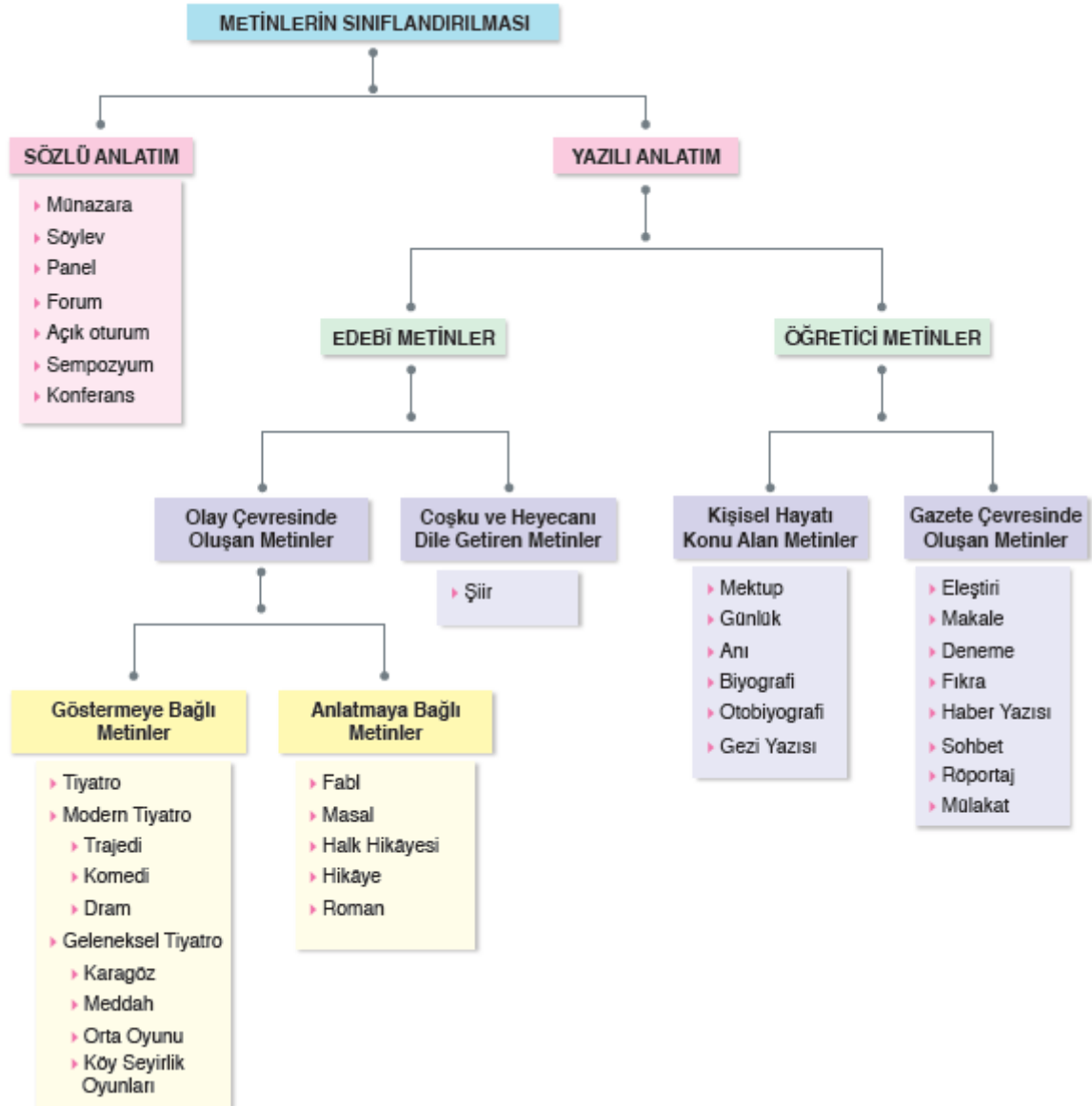
Metinlerin Sınıflandırılması

⇒ Metinlerin sınıflandırılması aşağıdaki ölçütlere göre yapılır.

- Gerçeklikle ilişkileri
- Kullanılan anlatım tekniği
- Anlatım türü
- Dilin kullanımı ve işlevi
- Metnin içeriği
- Biçimsel özellikler
- Yazılış amacı

Bu yönden incelendiğinde metin türleri, sanat metinleri ve öğretici metinler şeklinde işlevlerine göre iki gruba ayrılır:

Edebî Metinler ile Öğretici Metinlerinin Karşılaştırılması		
Edebî Metinler	Ölçütler	Öğretici Metinler
Gerçekler kurgulanarak anlatılır.	Gerçeklik	Gerçekler yorumlanmadan aktarılır.
Çeşitli duyguları yaşatmak, okuyucuya edebî zevk vermek amacı güdülür.	Amaç	Okuyucuya bilgi vermek, bilgiyi okuyucuyla paylaşmak amacı güdülür.
Üslup kaygısı vardır, ifadeler süslü ve sanatlıdır.	Üslup	Üslup kaygısı yoktur, ifadeler duru ve yalındır.
Nesnellik ve bilimsellik değil, öznellik hâkimdir.	Anlatım	Konu tarafsız bir şekilde yorum yapmadan açıklandığından nesnellik hâkimdir.
Kelimeler yan ve mecaz anlamlarıyla kullanılır.	Anlam	Kelimeler genellikle gerçek ve ilk anlamlarıyla kullanılır.

DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI

TANIMLAMA

⇒ Bir kavramı bütün öğeleri ile özel ve değişmez niteliklerini eksiksiz anlatmaya tanımlama denir.

⇒ “..... nedir?” sorusunun yanıtıdır.

DİKKAT

Açıklama ve tanımlama karıştırılmamalıdır. Açıklama, tanımlamayı içinde barındırır. Tanım, kısa ve özür.

ÖRNEK

İş, oluş ve hareket bildiren sözcüklere fiil denir.

Müzik, duygu, düşünce ve imgeleri tek sesli ya da çok sesli olarak anlatma sanatı.

Eğitim, belli bir bilim dalında, belli bir konuda bilgi ve beceri kazandırma, yetiştirme ve geliştirme işi.

KARŞILAŞTIRMA

⇒İki varlık, kavram ya da olayın benzer ve farklı yönlerini ifade etmek için kullanılan yöntemle karşılaştırma denir.

⇒Kanıtlama kaygısının olduğu metinlerde daha çok tercih edilir.

⇒ Karşılaştırma yapılırken “en, çok, kıyasla, daha, ise, oranla,...” ifadeleri kullanılır.

ÖRNEK

Röportajla öykü arasında kimi benzerlikler vardır, ikisi de yaşamın gerçekleriyle beslenir. Röportajın gerçekliği belgelere, kanıtlara, somut olay ya da olgulara dayanmasından ileri gelir. Öyküde ise bunlar hayal gücüyle yeni bir renk, yeni bir görünüm kazanır. Öte yandan bütün anlatı türleri için geçerli olan dilin güzel ve etkili kullanımı röportaj ve öykü için de söz konusudur.

ÖRNEKLEME

⇒ Düşüncenin okurun zihninde anlaşılmasını kolaylaştırmak için örnekler vererek somutlaştırılmasıdır.

ÖRNEK

Ankara, tarihin şaşırtıcı terkipleriyle doludur. Burada kerpiç bir duvardan İyonya tarzında bir sütun başlığı fırlar; bir türbe merdiveninin basamağında bir Roma konsülünün şehre gelişini kutlayan bir taş görünür. Ahi Şerafettin’in türbesini, asırlardır Greko Romen aslanları bekler. Bu yüzden Aslanhane adını alan caminin mihrabında Etilerin toprak ve bereket ilahesinden başka bir şey olmayan bir yılan, meyveler arasında dolanır.

TANIK GÖSTERME

⇒ Düşünceyi daha etkili kılmak için bir atasözü veya ünlü bir kişinin sözünü aktarmaktır.

⇒ Doğrudan ya da dolaylı olabilir.

ÖRNEK

Moda, başlangıçta bir tür kişisel ve yaratılan güzelliştir; yeni olduğu için de görecedir. Ancak bu yaratılan güzellik gerçekte ortak bir çabanın ürünüdür. Eliot’un dediği gibi “Bugün geçmişle yönetilir; geçmiş de bugünle değişime uğrar.”

BENZETME

⇒Aralarında anlam ilişkisi kurulabilecek iki varlıktan zayıf olanın güçlü olana benzetilmesidir.

ÖRNEK

Rüya gibi bir gecede, çarşaf gibi bir denizi seyre dalmıştı. Hayallerini gerçekleştirmek için tüm enerjisini topluyordu.

SAYISAL VERİLERDEN YARARLANMA

⇒ Bir düşünceyi aktarabilmek için anlatılmak isteneni istatistiksel verilere dayandırılmasıdır.

ÖRNEK

Tuz Gölü çevresinde yılda 750000 ton tuz üretilmektedir. Bu da Türkiye'nin toplam tuz üretiminin yüzde 55'i demektir. Ancak havzadaki su sorunu, tarımsal verimliliği azaltarak ekonomik kazancın düşmesine neden olmuştur.

DİL VE DİLİN ÖNEMİ

⇒ Dil, insanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek, çevresiyle iletişim kurmak için ortaya koyduğu ses, sembol, hareket veya işaretler sistemidir.

⇒ Kültür ise, tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmeye kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünüdür.

⇒ Dil ve kültürün tanımlarından yola çıkarak diyebiliriz ki dil, kültürün gelecek kuşaklara aktarılması için önemli bir rol oynamaktadır. Milletlerin varlığını korumak dile mümkündür.

⇒ Dilin kullanımı bölgesel, kültürel farklılıklara göre çeşitli kollara ayrılır.

⇒ Dil sürekli değişim içinde olduğu için canlı bir olgudur.

DİLİN KULLANIMDAN DOĞAN TÜRLERİ

Bu türler; lehçe, şive, ağız, argo, jargon başlıkları altında incelenir:

Lehçe

⇒ Lehçe, bir dilin tarihsel, bölgesel, siyasal sebeplerden dolayı ses, yapı ve söz dizimi özellikleriyle büyük ayrılık gösteren koluna verilen addır.

Çuvaş lehçesi (Çuvaşça), Yakut lehçesi (Yakutça) vb.

Örnek

- Çuvaşça: esir kunta tussem çennipe kilne = biz buraya dostlarımızın davetiyle geldik
- Yakutça: Bia sinñigehinen bıstar. İp ince yerinden kopar.

Şive

⇒ Bir dilin izlenebilen tarihi gelişimi içinde ayrılmış kollarına verilen addır. Şiveler ve bağlı buldukları dil arasında büyük farklılıklar yoktur. Ortak sözcük kullanımı fazladır.

Azerice, Kırgızca, Kazakça, Uygurca, Özbekçe, Türkmençe vb.

Örnek

Azerice bir şarkı sözü

- O gözler kimi, her teref qara.
Bu yollar seni aparır hara?
Yene bu seher güneş nur yere eyler.
Bir teze nağıl başlar dünya. Oyan, ey güneş, oyan !
Al elvan boyar, yoxsa bu deniz uçar
Bir zülmet gece deniz qaçar
Gel, ey seher ! Gel, ey seher !

Ağız

⇒ Bir anadilin, konuşulduğu ülkenin sınırları içinde, bölgelere ve sınıflara göre değişen söyleyiş özelliğine verilen addır. Sadece konuşma dilinde görülen bir özelliktir.

Erzurum ağızı, Kars ağızı, Trabzon ağızı, Trakya ağızı vb.

Örnek

Trakya ağızı

- İç esmiyor üseyin beya
- Sen de epten yaptın kendini üç yaşında kızan gibi koş biraz beya.

Erzurum ağızı

- Seni ele sevirem ki... diycahsan ki niye?
Ne bilim, işde ele!

Argo

⇒Toplumun belli bir kesimi tarafından kullanılan, kendine özgü sözcük, deyim ve deyişlerden oluşan özel bir dildir. Argo küfür değildir ancak küfürlü argo terimler de bulunmaktadır.

⇒Anadili içinde ayrı bir dil olan argo, anadille birlikte kullanıldığı gibi, belirli gruplara özgü bir dil olabilir, örneğim askeri argo, suç argosu, polis argosu, okul argosu vs. gibi.

Örnek

- yürütmek → çalmak
- zokayı yutmak → zarara uğramak
- arakçı → hırsız
- inek → çalışkan öğrenci

Jargon

⇒ Aynı meslek grubundaki insanların ortak dilin dışında, kendi aralarında oluşturdukları özel dil.

⇒ Jargonun kullanılmasındaki amaç aynı meslek grubundaki insanların daha kolay anlaşmasını sağlamaktır.

Tıp jargonu, askerlik jargonu vs.

- Askerlik jargonu: Devre, tertip,...
- Tıp jargonu: Kardiyak, batın,...

METİN OLUŞTURMA

Oluşturulan metnin aşağıdaki özelliklere uygun olması gerekir:

1. Açıklık, akıcılık, yalınlık ve duruluk bakımından gözden geçirilir.

Açıklık: Anlatımın herhangi bir belirsizliğe, kuşkuya yol açmayacak biçimde oluşturulmasıdır. Metinde yoruma göre değişmeyen ifadeler yer verilir ve noktalama işaretleri yerli yerinde kullanılır.

Akıcılık: Anlatımda duraksamaya yol açacak, okumayı zorlaştıracak hiçbir unsura yer vermemektir. Akıcılık, ahenkli bir anlatımla, söylenmesi kolay kelimelerin kullanılmasıyla gerçekleşir. Zaman zaman devrik cümle kullanılması akıcılığa katkı sağlar.

Yalınlık (sadelik): Anlatımda gereksiz ayrıntılardan, süslü ve sanatlı söyleyişlerden, imgelerden, uzun cümlelerden kaçınmaktır.

Duruluk: Anlatımda gereksiz kelimelere, sözlere yer vermemektir. Bir söz cümleden çıkarıldığında cümlenin anlamında daralma veya bozulma olmuyorsa o söz gereksizdir çünkü güzel ve etkili bir anlatımda gereksiz ek veya söz tekrarlarına yer verilmez.

2. Yazım ve noktalama açısından kontrol edilir, varsa hatalar düzeltilir.

3. Yazılan metin; paragraflar, bölümler, olay örgüsü/kurgu ve başlık gibi yapı ve şekil unsurları arasındaki anlam bağlantıları, tutarlılık ve akış bakımından incelenir.

4. Metnin içeriği, üslubu ve tür özellikleri gözden geçirilir.

5. Yazının okunaklılığı ve sayfa düzeni kontrol edilir.

İLETİŞİM

⇒ İletişim duygu, düşünce ve bilgilerin bazen bir bakışla, bazen küçük bir baş hareketiyle ya da sözle başkalarına aktarılmasıdır.

⇒ İletişim, gönderici ve alıcı konumundaki iki insan ya da insan grubu arasında gerçekleşen duygu, düşünce, davranış ve bilgi alışverişidir.

⇒ Kişiler arasında, duygu, düşünce, bilgi, haber alışverişi, duygu, düşünce, bilgi ve haberlerin, akla gelebilecek her türlü biçim ve yolla kişiden kişiye karşılıklı olarak aktarılmasına **iletişim** denir.

⇒ İletişimin temel aracı sözdür.

Hiçbir varlık mükemmel değildir. Bu yüzden dünyada bulunan bütün varlıkların hiçbirinin yapısı ve doğası gereği istek ve ihtiyacı bitmez. İletişim dediğimiz olay sadece iki dudağımız arasından dökülen kelimeler değildir. Bir hayvanın canının acıdığını söylemesi için gözlerinden akan yaşlar ve acı bir ses tonu ile bağırması, bir bebeğin karnının acıktığında ağlaması ve telefona kurmuş olduğumuz alarmın sabah çalması ile uyan sinyalinin vermesi, bunların hepsi bir iletişim biçimi olarak kendini göstermektedir.

Sözlü İletişim Türleri

Toplumsal yaşamın her alanında ve özellikle meslek yaşamında herkesin kullanmak zorunda olduğu bir iletişim türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Yüz yüze görüşmeler, sözlü bilgilendirme, hitaplar, telefonla yapılan görüşmeler, eğitim kursları, resmi konuşmalar ve uyum programları gibi çeşitli biçimde kurulur. En önemli unsuru dildir. Sözlü iletişimi doğru kullanabilmek için; *konuşma, dinleme, soru sorma* ve *geri bildirim* konularında gelişmek gereklidir.

Sözsüz İletişim

Konuşmak bir iletişim için yeterli tek unsur değildir. Şayet öyle olsaydı insanların ne söylediğinden çok nasıl söylediğine önem vermezdik. Ellerini yumruk yapmış, dişlerini sıkın bir insanın size sevdiğini söylemesine ne kadar inanırdınız? İletişimin birincil aracı dildir; ancak mesajın gönderilmesinde ve alınmasında, iletişime katkı sağlayan başka faktörlerde bulunmaktadır. İletişim *yüzdeki anlamları, göz hareketlerini, duruşu, giyim kuşama, sesin özelliklerini* de içerir. Duygu ve düşüncelerin kelimelere dökülemediği durumlarda *bir bakış, başın dönüşü, bir jest, bir mimik* binlerce kelimedenden fazla anlam taşımaktadır.

Yazılı İletişim

Mesajların karşı tarafa yazı dili kullanılarak aktarıldığı iletişim türüne **yazılı iletişim** denir. Bu iletişimin araçları *mektuplar, raporlar, özetler, makaleler, tutanaklar, basın bildirimleri, notlar, gazeteler, el kitapları ve broşürler, afiş, ilan ve bültenler* ve *elektronik ortamda gönderilen çeşitli yazılı mesajlar* olabilir.

İLETİŞİMİN ÖGELERİ

Gönderici (Kaynak):

- *İletişimi başlatan ögedir.
- *Duygu, düşünce ve isteklerin aktarılmasında iletiyi hazırlayan, gönderen kişi ya da topluluktur.
- *Amacına uygun bir bilgiyi, isteği, düşünceyi alıcıya gönderir.

Alıcı:

- *Kodlanmış iletiyi alan, ona anlam verip kodu çözen iletişim ögesidir.
- *İletişimin tam olarak gerçekleşebilmesi için alıcının göndericiye geri bildirimde bulunması gerekir.
- *Sözlü bir anlatımda gönderici, konuşan; alıcı, dinleyen kişidir.
- *Yazılı bir anlatımda ise gönderici, yazar; alıcı da okuyucudur.

İleti (Mesaj):

- *Gönderici ile alıcı arasında aktarılan duygu, düşünce ya da isteklerdir.
- *Göndericinin düşüncelerinin, isteklerinin, duygularının görsel veya işitsel hâle dönüşmüş şeklidir.
- *İleti “konuşma, yazı, hareket, resim vb.” şekilde gönderilebilir.

Kanal:

- *Göndericinin iletiyi gönderme aracıdır.

*Gönderici ile alıcı arasındaki iletinin gönderilme şeklidir.

* “Işık, hava, ses vb.” iletiyi alıcıya taşıyan kanaldır.

*İletinin alıcıya ulaşmasında kullanılan bu yol ve araç ya sözlü ya da yazılı olur.

*İnsan duyu organlarıyla iletiyi alır ve anlamlandırır.

Geri Bildirim (Dönüt):

*Alıcının, göndericinin mesajına verdiği yanıttır.

*Alıcının göndericiye verdiği tepkidir.

*Alıcının göndericiye verdiği her türlü yanıttır.

*Gönderici, iletinin anlaşılıp anlaşılmadığını geri bildirim sayesinde öğrenir.

Kod (Şifre):

*İletinin gönderilme biçimidir.

*Gönderici, iletisini yazıyla, resimle, rakamla vb. aktarabilir. Bunlardan her biri şifredir.

*Dil, iletiyi ulaştırmak için en sık kullanılan koddur.

*İletişimin gerçekleşebilmesi için göndericinin ve alıcının aynı kodu bilmesi gerekir.

*Türkçe konuşan bir kişinin iletisinin alıcı tarafından anlaşılabilmesi için alıcının da Türkçe bilmesi gerekir.

*Kodlar bireyin yaşadığı kültürel çevreye bağlı olarak anlam kazanır.

*Örneğin trafik işaretleri, gönderici ve alıcı arasındaki özel bir kodlamadır.

Bağlam:

*İletişimin gerçekleşmesi için gereken koşulların bir arada bulunduğu ortamdır.

*İletişime katılan öğelerin birlikte oluşturduğu ortamdır.

*Bağsamsız bir iletişim düşünülemez.

Örnek

Öğretmen öğrencilerine sınava çalışıp çalışmadıklarını sorar. Sınıftaki öğrenciler de sınava çalıştıklarını söylerler.

Gönderici: Öğretmen

Alıcı: Öğrenciler

İleti: Sınava çalıştınız mı?

Kanal: Dil

Dönüt: Çalıştık öğretmenim